

"Uj és eredeti világot akarunk!"
 "Éljen a mulandó marxista-pesszimista ifjúság!"
 "Elutasítjuk azt a világot, amelyben azért a biztonsáért,
 hogy nem halunk éhen, az unalmat kapjuk cserébe!"
 "A társadalom hűseveő virág!"
 "A képzelet meghódítja a hatalmat."
 "Tanárok! Öregek vagytok a kulturátokkal együtt!"
 "Minél inkább kívánom a forradalmat, annál inkább szerelmes-
 kedhetnek, minél inkább szerelmeskedhetnek, annál inkább ki-
 vánom a forradalmat!"

Az 1968-as nyarat-európai diákmegmozdulásokról

Okok:

A diákmozgalmak valódi okai nem eléggé tisztázottak számunkra.

1. Tény, hogy a 60-as évek stabil világgazdasága az életszínvonal ugrás-
 szerű emelkedéséhez vezetett. Az emberi "neubeliség" más dimenziói kezd-
 tek felszínre törni, főleg a II. világháború megrázkódtatásaitól már nem
 sértett ifjúság körében.

Lehetséges, hogy egy új forradalom már nem a materiális javak megszerzéséért,
 hanem azon tuli "szellemi" értékekért, a képzelet világának megteremtéséért
 fog kitörni? - fogalmazódott meg az új lehetőség. Egy egész korosztály élet-
 érzésében jelentkeztek új igények, törekvések először a mindennapi kultúra ter-
 ületén / hippimozgalom, a beatzene születése, szexuális forradalom igénye/.

2. A látszólagos, kézzelfoghatóbb okok: az általános elidegenedés, a diákok tá-
 rsadalmi, szociális helyzete, összetétele, és a pozíciójából adódó elégedet-
 lenség nem elegendő magyarázat a mozgolódások elindulására, hiszen ezek a
 tényezők többnyire ma is léteznek. Pl. az olaszországi egyetemek ma is túl-
 zsúfoltak, a hallgatók megélhetési lehetőségei ma is labilisak.

3. A vietnami háború nyilvánvalóvá tette a társadalom elnyomó /represszív/ jel-
 legét.

4. A diákság nagyfokú elégedetlenséget mutatott az egyetemi oktatással szem-
 ben is. Jelszavaikban így fogalmaztak;

"Nem hagyjuk tovább, hogy a szakidióta professorok belőlünk még nagyobb szak-
 idiótákat csináljanak!"

"Elég volt a nyomorúságos előadásoktól, ostoba szemináriumokból!"

Miért éppen a diákok?

Marcuse az 1964-ben megjelent Egydimenziós ember c. munkájá-
 ban elemezte a mai represszív társadalmat. Következtetései-
 végeredménye: a totális integrációban egydimenziós á összefon-
 rott társadalom rendjének megváltoztatására csupán a marginális
 rétegek / a társadalom kivetettjei ill. "még be nem vettjei"/
 iránvívásával van lehetőség.

A diák független, mert nem kötődik anyagi alaphoz, nincs eszköz
 a kezében. Általában progresszív eszmék vezérlik, kívülről /né-
 ha felülről / képes látni a társadalmat, annak válságaira ren-
 kívül érzékeny. Az ehhez párosuló szabad képzelet is leginkább
 az ő sajátja. Mindez együttvéve a diákságot a legmozgékonyabb
 réteggé avatja. Kérdés persze, hogy a létező társadalmat képes
 lehet-e a "könyved" képzelet átalakítani. Marcusc szerint erre van esély, a ké-
 pzelet megfelelő dimenzióinak gyakorlati felszabadítása esetén.

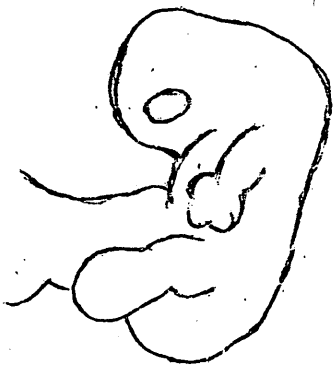
A mozgalom terjeszkedése és elszigetelődése

Kezdetben a diákság konkrét követeléseit nem értek túl az egyetem falain. Később a mozgalom elkezdett terjeszkedni; a diákok megpróbálták a munkások közé beépülni, a gyárakba mentek dolgozni, agitálni, felvilágosítani.

Am a munkásság és a diákság a társadalmi kritika különböző fázisaiban álltak. Ezért az együttműködés, néhány közös megmozdulást leszámítva, nem lehetett igazán mély. Ebben a politikai fáziskülönbség mellett a munkások helyzetéből adódó kötöttség is szerepet játszott: vagy a fogyasztói társadalom elfogadásával passzívan, vagy a kommunista párt híveként aktívan, megelkötelezték magukat. Egy önmagát harmadik erőnek nevező diákság magatartása, követeléseit ezért érthetetlené váltak előttük. Ezenkívül a tömegkommunikáció manipulációja, a szórakoztató ipar csábításai jobban hatottak a munkásfiatalokra, mint a diákokra. Ez is hozzájárult a lázadások elszigetelődéséhez, az egész mozgalom lefulladásához.

A diákok és a kommunista pártok

Sokan vélik úgy, hogy a mozgalom jóval nagyobb hatása lett volna, ha együttműködés jön létre a diákok és a kommunista pártok között. Erre azonban nem került sor. Egyrészt a kommunista pártok nem támogatták a diákok radikális követeléseit. Abból indulván ki, hogy 1968 nem viseli magán egy forradalmi helyzetnek az elméletben megszabott ismertetőjegyeit, a várakozás álláspontjára helyezkedtek és politikai felelőtlenségnek, meggondolatlan heveskedésnek minősítették az egyetemi diákok fellépését. Másrészt a diákok messze nem értették egyet a politikai takaréklángra állítás szükségességével. Jellemző az újbaloldalhoz csatlakozó J.P. Sartre állásfoglalása, aki az FKP vezetőinek magatartását azoknak a XV. sz-i pápáknak a kompromisszumához hasonlítja, akik már nem keresik a mélyország kapuit, mondván: ha azok addig nem tárultak fel, miért pont a mi időnkben kéne fel tárulniuk. A nyugat-európai közvélemény baloldali érzelmi részéből ekkoriban már egyébként is hiányzott a lelkesedés a "létező szocializmus" országai iránt, ami persze a nyugati kommunista pártok tömegbázisát is csökkentette. A közös cselekvés lehetősége ezzel minimálisra korlátozódott. A kialakuló új baloldal nem feltétlenül fogadta el a klasszikussá vált marxi-lenini tételeket, mivel azok szerintük csupán a szocializmusnak általuk kelet-európai mintájának nevezett - és számukra nem túl vonzó - formáját tették megvalósíthatóvá. Igazolva érezték magukat a 68-as éhsztrájk eseményekkel is. A nagy kérdés mellé, hogy miképpen válhat gyakorlattá az elmélet, felzarkozott egy másik: létezhet-e másféle út a megvalósulásban mint az eddigiek.

Plurális tagadás

A nézetek különbözősége kezdettől fogva adott volt a diák mozgalomban. Rendkívül sokrétű igényekkel, módszerekkel, programokkal léptek fel. A zürzavar szinte kaotikusnak tűnik. Az új baloldal magába foglalt ultrabalos, mérsékelt anarchista és kommunista tendenciákat egyaránt. Az elméleti alapot a 3 M /Marx, Mao, Marcuse/ nézeteinek sajátos vegyülete alkotta. Legfőbb erejüknek szervezetlenségüket, spontaneitásukat tekintették, így a párttá alakulás gondolatától is határozottan elzárkóztak. A mozgalom franciaországi vezére, Daniel Cohn-Bendit a helyzetről írt - Baloldaliság a kommunizmus aggkori betegségeinek gyógyírja - c. tanulmányában részletesen kifejti a mozgalom ideológiájának téziseit.

A követelések eredményeképpen átfogó reformokat dolgoztak ki és valósítottak meg. Ugyanakkor erősödött a manipuláció, a struktúra képessé vált arra, hogy gondolkodó, tehetséges és így potenciálisan veszélyes diákok jó részét idejében bevonni a saját szolgálatába ill. a társadalom politikailag közömbös szférájába. Célja világos: a diákságot integrálni az establishment /az intézményesített társadalom meggyőződéses hívei/ soraiba. Másrészt az is igaz, hogy a lázongások legszélsőségesebbjei más cselekvési területet találtak /részben a szovjet autorizmus aktivistáivá váltak/. Hogy létezik, hogy mindez elegendő lehetett ahhoz, hogy a 68-as mozgalom ne támadjon fel újra? Talán túl koraiak voltak a remények és túl nagy a kiábrándultság? A társadalmi aktivitás túl sokat kapott a gumilövedékek záporából és a könnygáz bűzéből? Vagy merő önállítatás volt az egész? Képzelet, hit és aktivitásigény. E három tényező együttese mintha eltűnt volna a mai egyetemista korosztályból. Igaz, hogy a hatalom is tanult 68-ból. Minden történelmi tett kaphat egy végső mentséget, azt, hogy tanulságot szolgáltat. 1968 megítélésekor is ehhez kell folyamodnunk? Nem ilyen egyszerűen. Minden forradalomhoz sikertelen kísérletek sorozata vezetett el az emberiséget. És ez nem kísérletezést jelent a szó játékos értelmében. Hanem a történelmi realitások elszánt - s talán csupán egyedül lehetséges - "letapogatását", mely nélkül siker nehezen képzelhető el.

Reform vagy forradalom

Alapvető kérdésként merül fel akkor és a mai értékeléskor is. Utólagos eredményei alapján reformnak kell tekintenünk 68 diákmozgalmát, résztvevői által forradalminak érzett, valójában anarchista módszerei ellenére, hiszen a fogyasztói társadalom strukturáját érintetlenül hagyta. Bebizonyosodott, hogy a munkásosztály politikai akarata nélkül egy forradalomnak nem lehet esélye. De mi forrása mozgásba hozni ezt az erőt? Ha egykor igaz volt, hogy a munkások csak láncokat veszíthetnek, ez ma már korán sem áll. A diák viszont még nem kötődött az intézményesített rendhez. Még láncait sem veszítheti.

A Filozófiai Alapszervezet
márc. 25-i vitája alapján
Lovász Irén és
Székely Zoltán írta

Gondolat-jel 1982. 4. sz.
Készítette a "..."-alapszervezet
/titkár: Galamb György/
Kiadja a JATE BTK KISZ-titkára
Soksz..eng.: Sónyei Róbertné hiv. vez.